

Pénzügyi műhelytanulmányok

Széplaki Valéria

A 2006-os csődreform gazdasági és jogi elemzése

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar
Pénzügyek tanszék, 2020

Pénzügyi műhelytanulmányok 8

Széplaki Valéria

A 2006-os csődreform gazdasági és jogi elemzése

ISBN 978-963-421-825-8

Kiadja a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Pénzügyek tanszék
1117 Budapest, Magyar tudósok körútja 2. Q épület

© Széplaki Valéria, 2020

Minden jog fenntartva, beleértve a sokszorosítás, a nyilvános előadás, a rádió és televízióadás, valamint a fordítás jogát, az egyes fejezeteket illetően is.

All rights reserved, including reproduction, public performance, radio and television broadcasting, and translation rights, also for each chapter.

Printed in Hungary, Budapest

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	5
2. A csődreform formai keretei	8
3. A fizetéseképtelenségi szabályozással kapcsolatos főbb problémák.....	9
Az eljárások elhúzódnak	9
Az eljárások költségesek.....	9
Keveredik az illikviditás és az inszolvenca kezelése	11
A hitelezők gyenge érdekérvényesítésének lehetősége	12
4. Az elfogadott főbb módosítások és ezek hatásai	13
Európai Unión belüli érdekérvényesítés keretei	14
Büntető eljárásjogi hatások.....	15
Az adós hallgatása minősülhet a követelés elismerésének	16
Ideiglenes vagyonfelügyelő.....	16
Fizetéseképtelenségi szakértők.....	16
Az ügyvezetés felelőssége a káros üzletvezetés miatt.....	17
Konzernjog	17
Fantom cégek.....	18
5. A csődrezsím logikai keretrendszerének tervezett átalakítása	19
Mellékletek	22
1. sz. melléklet – Biztosítéki szabályok módosítása	22
2. sz. melléklet – Hatékony vállalati csődszabályozás alapelvei (WB, 2001) .	24
3. sz. melléklet – A banki követelések adminisztratív terheiről (értékvesztés és céltartalék-képzés).....	26
Irodalomjegyzék.....	28

A 2006-os csődreform gazdasági és jogi elemzése

2003-ban a hatályos csődszabályozás gyakorlati tapasztalatai, a nemzetközi trendek és az Európai Unió szintjén megfogalmazott csődszabályozás mind az irányba mutattak, hogy Magyarországon új alapelvek és részletszabályok szükségesek a problémás vállalkozások kezelésére. Ami az akkori fennálló helyzetet illette, hogy az eljárások elhúzódnak, a bírói döntéshozatalt elégtelen szakmai információ támogatja, a felszámolókkal szembeni követelmények szintje alacsony, a hitelezői érdekérvényesítés gyenge, a nemzetközi fizetéseképtelenségi eljárások hazai részletszabályai hiányoztak.

Jelen összefoglaló fő célja, hogy bemutassa a Csődtörvény 2005-ben és 2006-ban elfogadott módosításai közül azokat, amelyek a jegybanki pénzügyi stabilitás megőrzésével kapcsolatos feladata szempontjából érdekesek. Ezzel együtt az összefoglaló kitér a módosítások előzményeire/megalapozottságára és a módosítások várható hatásaira, ami mellett ismerteti az MNB-nek a módosításokkal kapcsolatos konkrét álláspontját és szerepvállalását. Az összefoglaló ismerteti a csődreform formai kereteit. Az összefoglaló röviden kitér a később várható csődszabályozási szemléletváltás alapjaira, a reorganizációs szabályok lényegére és ezzel kapcsolatos álláspontjára. Ez az anyag nem tartalmazza az MNB-nek a banki felszámolásokkal kapcsolatos részletes álláspontját.

1. Bevezetés

A hazai **Fizetéseképtelenségi Törvény Kodifikációs Bizottsága** tevékenységét 2003. novemberében kezdte meg.¹ Az elvi szintű döntéshozatal fórumát, a **Kodifikációs Bizottságot** különböző szakterületek szerint rendezett munkacsoporthok segítették, pl. a pénzügyi közvetítők csődszabályainak újragondolása terén a Pénzügyi Almunkacsoport.

Az MNB szerepvállalása a hazai csődszabályozás kereteinek kialakításában abból eredt, hogy a csődszabályozás minősége kihat a pénzügyi rendszer stabilitására, az MNB pedig – az MNB törvény szerint – támogatja a pénzügyi rendszer stabilitását. Ezzel kapcsolatban érdemes néhány főbb megállapítást összegezni:

Andrew Crockett szerint a pénzügyi stabilitás a pénzügyi rendszert alkotó intézmények és piacok stabilitását jelenti, amelynek feltétele, hogy bízhatunk abban, hogy a pénzügyi közvetítők akadozás és külső segítség nélkül teljesítik szerződéses kötelezettségeiket és hogy a kulcsfontosságú piacok stabilak, azaz a piaci szereplők szabadon kereskedhetnek olyan árakon, amelyek tükrözik a piaci erőket és nem változnak jelentősen rövid távon, függetlenül a fundamentumoktól.

Az **Osztrák Nemzeti Bank** szerint pénzügyi rendszer stabilitása olyan helyzetet jelöl, amikor a pénzügyi piacok megfelelő módon teljesítik pénzügyi közvetítői allokációs szerepüket, még sokkok esetén is.

Az **Új-Zélandi jegybank** szerint a pénzügyi rendszer stabilitása azt jelenti, hogy a pénzügyi piacokon és a fizetési rendszerben, továbbá a pénzügyi szereplők az összes kockázatot megfelelően azonosítják, allokálják, árazzák és kezelik.

Garry J. Schinasi (IMF) szerint a pénzügyi rendszer a stabilitás állapotában van, ha képes inkább támogatni (mint hátráltatni) a gazdaság teljesítését és meggyőződése, hogy nem várható okokból fakadó vagy jelentős kedvezőtlen és események miatti egyensúlytalanság. A norvég jegybank szerint a pénzügyi stabilitás azt jelenti, hogy a pénzügyi rendszer ellenáll a gazdasági zavarok esetén, azzal, hogy ilyenkor is képes kielégítő módon közvetíteni a finanszírozást, teljesíteni a fizetéseket és újraelosztani a kockázatokat.

Macolm Knight (Bank of Canada, BIS) szerint a stabil pénzügyi rendszer olyan rendszer, amelyben a gazdasági szereplők (háztartások, vállalkozások, pénzügyi szolgáltatók és a kormányzat) bízhat abban, hogy eszközeit tarthatja

¹ A Fizetéseképtelenségi Törvény Kodifikációs Bizottsága munkáját a fizetéseképtelenségi törvény kodifikációjáról szóló 1128/2003 (XII.17) kormányhatározat alapján kezdte meg.

és átruházhatja, anélkül, hogy súlyos zavarok kockázatától kellene tartania, amelyek csökkentenék eszközeik értékét vagy a visszafizetési kilátásokat. (Knight., M. 2002. "The Central Bank's Role in Fostering Financial System Stability: A Canadian Perspective", in Financial Risks, Stability, and Globalization; ed. O.E.G. Johnson. Washington, D.C.: International Monetary Fund. pg. 314) Ferguson szerint a pénzügyi stabilitás olyan helyzet, ahol nem fordulhat elő, hogy hangsúlyos pénzügyi eszközök ára eltávolodott a fundamentumoktól, a piacok működése és a hitel jozzáférhetősége a hazai és nemzetközi környezetben jelentősen sérült, azáltal, hogy az aggregált költekezés jelentősen eltér (kevesebb vagy több) a gazdaság teljesítőképességéhez képest. (Ferguson, J. W. 2002: „Should Financial Stability be an explicit Central Bank Objective?”, IMF Conference, Washington)

Az **MNB** félévente publikált „Jelentés a Pénzügyi Stabilitásról” című kiadványa tükrében az bontakozik ki, hogy a pénzügyi stabilitás a banki és banki pénzügyi szereplők sebezhetetlenségét és különböző kockázatokkal szembeni ellenálló képességét jelenti. A Jelentés a pénzügyi stabilitás helyzetéről ad tájékoztatást olyan mutatók alapján, mint a bankok és nem-banki pénzügyi szereplők tőkehelyzete, az eszközeik minősége, jövedelmezőségük, likviditásuk, az ügyvezetés minősége, a piaci kockázatok; a nemzetgazdaság nem-pénzügyi vállalatainak és a háztartásoknak aggregált adatai, *wholesale*- és *retail* pénzügyi szolgáltatási szerződések teljesítése (tőzsdei árfolyamok mozgása és megalapozottsága, hitel/betéti kamatok, hitelminősítés); egyéb nem számszerűsíthető információk és a pénzügyi közvetítés piacának struktúrája és mérrethatékonysági mutatók összevetése.

Az **Európai Központi Bank** szerint a pénzügyi stabilitás olyan feltétel, amelynek megléte esetén a pénzügyi közvetítőrendszer, azaz banki és nem banki pénzügyi szereplők úgy állnak ellen a megtakarítások és befektetési lehetőségek közötti allokációs kapcsolatot és a fizetési megbízások feldolgozását támadó sokkoknak, hogy nem támogatják tovagyűrűző folyamatok berobbanását.² Az **oszt-rák jegybank** szerint a pénzügyi stabilitás – rendszerstabilitási értelmezésben – a fenntartható gazdasági növekedés előfeltétele: a pénzügyi piacok a szűkös források újraelosztásával a pénzügyi felesleget a pénzügyi hiány irányába terelik, a pénzügyi szektor szereplő így képesek meghatározni gazdasági szektorok fejlődését. Ezen tőkeallokációs folyamat hatékonysága döntő hatást gyakorol a gazdaság egészének teljesítményére, a pénzügyi piacok fő célja, hogy a megtakarításokat a legjövedelmezőbb befektetések irányába tereljék és ennek során vegyék figyelembe a kapcsolódó kockázatokat.

² Padoa Schioppa, Jakarta, July 2003.

Az MNB a csődszabályozás reformjában proaktív szerepet vállalt, amikor jogalkotási egyeztetések során megfogalmazta és végigvitte a biztosítéki hitelezők helyzetét jobbító álláspontját. Ugyanígy részt vett az MNB a csődszabályozás reformjának szakbizottsági munkájában, ahol a Pénzügyi Almunkacsoport keretei között feladata volt felülvizsgálni és javítani a bankokra irányadó felszámolási szabályozást.

Az MNB elsődleges célja a csődreformban az volt, hogy egy a bankok szavatoló tőkeszámításának új európai uniós szabályait támogató hazai csődszabályozás jöjjön létre, tehát a biztosítéki hitelezők pozíciója a felszámolási eljárásban erősebbé váljon. Az újabb szavatolótőke szabályok ugyanis csökkentették a banki költségeket, ha a hitelezéshez a bankok „erős” fedezeteket fogadtak el, értve az erős fedezetek alatt olyan biztosítékokat és biztosítéki szerződéseket, ahol az adós nemfizetése esetén a bank egy vagyontárggyal vagy kötelezettségvállalással kapcsolatban másoktól függetlenül dönthet, amely döntését rövid időn belül érvényesítheti.³ Ehhez kapcsolódóan az MNB egy tanulmányt is közzétett,⁴ amely a magyar bankok által jellemzően használt fedezeteknél ismertette, hogy véleménye szerint, mikor vehető igénybe egy a hazai bankok európai versenyképességét támogató szavatoló tőke kedvezmény és melyek esetében hiányzik ez, illetve, hogy ez utóbbiaknál mit kell tenni ahhoz, hogy a helyzet változzon. E tanulmány kiemelkedő szerepet töltött be a hazai implementációs folyamatban és 2007. januárjában életbe léptek az erősebb biztosítéki hitelezői jogokat támogató szabályok.⁵

A Pénzügyi Almunkacsoportban végzett munka során, a bankokra irányadó felszámolási szabályok felülvizsgálatában, az MNB célja a pénzügyi stabilitás megőrzése volt, így az MNB arra törekedett, hogy a szabályozási javaslat a megalapozatlanul indított banki felszámolási eljárásokat korlátozza, de egyúttal teret engedjen a piaci fegyelmező erőnek is. Így az MNB támogatta ugyan, hogy bankok ellen bárki – ne csak a PSZÁF – indíthasson felszámolási eljárást, ezzel együtt azonban véleményünk szerint indokolt volt a PSZÁF (információs) kulcsszerepét megőrizni, amikor a bíróság dönt egy bank fizetéseképtelenségéről.⁶

³ Vértessy László: A hitel-kölcsönszerződés terheinek rendszere. in Jogelméleti Szemle 2008/2. szám

⁴ Póra András – Széplaki Valéria: Hitelbiztosítékok hazai szabályozása, különös tekintettel a CRD elvárásaira., MNB Tanulmányok 47/2006.

⁵ Lsd. 2006. évi VI. törvény.

⁶ Kocsis Zsolt László–Kocsisné Kiss Judit: A felszámolási eljárás törvényi szabályozása és gyakorlata Magyarországon (1840–2008). Kézirat. 2008.

2. A csődreform formai keretei

A Kormány 1128/2003 (XII.17) Korm. határozatával a vállalatok és gazdálkodó szervezetek fizetésektelenségi törvényének előkészítésével bízta meg a Miniszterelnöki Hivatal vezető minisztert, valamint a Miniszterelnöki hivatal közpénzügyi államtitkárát. A közpénzügyi államtitkár vezetésével kodifikációs bizottság alakult, amelynek munkájában az érintett minisztériumokon (PM, IM, FMM, KÜM, BM, GKM, KVM, FVM) túl észt vettek az igazságszolgáltatási és szakmai szervezetek képviselői is (Legfelsőbb Bíróság, Felszámoló Országos Egyesülete, Magyar Könyvvizsgálói Kamara, Legfőbb Ügyészség, stb.) A kodifikációs bizottság üléseinek szakmai előkészítését egy hetente ülésező általános munkacsoport végezte, az egyes részterületek feldolgozásának érdekében további 13 almunkacsoport szerveződött.⁷

A csődtörvény koncepciója a szakma széleskörű bevonásával készült, s így annak többségi támogatását élvezte. 2004-ben a Miniszterelnöki Hivatal közpénzügyi államtitkársága megszűnt és az új fizetésektelenségi törvény előkészítése az IM feladatkörébe került.⁸ Az IM a korábban a MEH által államigazgatási egyeztetésre bocsátott előterjesztés-tervezetet átdolgozta és ez alapján megkezdődött a szabályozási koncepció véglegesítése. Időközben módosult a csődszabályozás, jelentősebb módosításokra 2005-ben és 2006-ban került sor. A reform záróakkordjának számító új csődszabályozást 2006. szeptemberében tárgyalta a Parlament.

⁷ Halmos Károly: A csőd intézményének rövid története." *Közgazdasági Szemle* 59.5 (2012): 540.

⁸ Megalapozó Tanulmány a fizetésektelenségi eljárásról szóló törvény koncepciójához, 2005

3. A fizetéseképtelenségi szabályozással kapcsolatos főbb problémák

Az eljárások elhúzódnak

A hazai bankhitelezés kitétségeinek 63,3%-a nem fedezett hitel volt, ami a bankrendszer vizsgálatakor a csőd- és felszámolási szabályozás és ennek gyakorlati tapasztalatait hangsúlyosan előtérbe helyezte. Persze ugyanígy jelentős volt a csődrezsím vizsgálatának szüksége a fedezett hitelek esetében, hiszen amennyiben a fedezet nem értékpapír, vagy más tőke- vagy pénzpiaci instrumentum, akkor a fedezet a felszámolási- vagy csődeljárás megindulása után csak annak keretei között érvényesíthető. Az eljárások elhúzódtak a kezdeti szakaszban és később a fizetéseképtelenség megállapítása után is.

Az első szakaszban az eljárási szabályok kidolgozatlansága tehető felelőssé, a másik esetben viszont egyrészt a felszámoló vagy nem jut hozzá a szükséges iratokhoz és eszköze sincs ezt kikényszeríteni vagy neki sem érdeke az eljárás gyors befejezése, másrészt a hitelezői igények befogadása, besorolása, ezek ügyében a jogerős bírói döntéshozatal lassú. A csődeljárásokban a moratórium időtartama a törvény szerint rendelkezései tükrében akár a 7 hónap is lehet, a gyakorlatban akadt ennél hosszabb moratóriumú időszak is. A felszámolások a törvény szerint 180-240 nap alatt rendeződtek, a banki „work out” tapasztalatok azonban inkább 4-5 évre utaltak. Az eljárások elhúzódnak azzal szokták magyarázni a szakértők, hogy ennyi idő szükséges a rendelkezésre álló vagyon felmérésére és a lehető legmagasabb áron való értékesítéshez. Ennek azonban ellentmond, hogy a felszámolási eljárások 90%-a vagyontalan cégek ellen folyik és a felszámolások kifizetési aránya 2003-ban csak a hitelezői igények 0,08%-át fedezte.⁹

Az eljárások költségesek

Az elhúzódo eljárás közvetlen és közvetett költségei¹⁰ magasak, vagy indokolatlanok vagy elkerülhetők lennének. Ami a **közvetlen költségeket** illeti, ezek

⁹ dr. Csőke Andrea, a Fővárosi Bíróság Gazdasági Kollégiumának bírónője 2004-ben saját lezárt ügyei (700) alapján végzett számítása. in Csőke Andrea–Fodorné Lettner Erzsébet–Horváth Andrea–Serényi György: A csődtörvény magyarázata. KJK-Kerszöv, Budapest. 2003 és Csőke Andrea–Fodorné Lettner Erzsébet–Juhász Csaba: A csődtörvény magyarázata. Complex, Budapest. 2009

¹⁰ A vállalatokra irányadó csődrezsím közvetlen és közvetett költségeinek részletesebb kifejtésére lsd. Smith and Stromberg (2004)

mértéke jelentős amiatt, hogy a szabályozás nem segítette elő és nem is ösztö-
nözte az érdekek gyors egyeztetését és a gyors döntést. Egy-egy elhúzódó eljá-
rás jelentős munkaidő és adminisztratív költséget jelentett a bankoknak,¹¹ a bí-
róságoknak és az adósnak (felszámolónak).¹² A közvetlen költségek alatt értjük
még annak költségét, hogy mindezt az időt és szervezési kapacitást más, hasz-
nosabb dologra is lehetett volna használni (*opportunity cost*). Mivel az eljárások
nagy része vagyontalan cégek¹³ ellen folyt (és folyik most is) a felszámolói és
bíróági költségeket a költségvetésnek (tehát az egyébként az eljárásban nem
érdekelte „hitelezőnek”) kell állnia, illetve a „sikeres” felszámolásokból befolyt
összegekből kell finanszírozni őket, a Fővárosi Bíróság Gazdasági Hivatala által
vezetett díjkiegészítési számláról.¹⁴

Az eljárás **közvetett költségei** még az előbbieknél is súlyosabbak, értve ezalatt
a *nehéz pénzügyi helyzetben lévő vállalkozás stigmájával folytatott üzletvitel
vesztéseit*. A 2006 előtti szabályozás nem segítette elő, hogy a fizetési nehéz-
séggel küzdő cég *további finanszírozást* vonjon be és ennek révén megvalósít-
hassa az arra érdemes projekteket, megtartsa üzletfeleit és megőrizze pozícióját
a versenytársakkal szemben. Ezt még tetézi, hogy a csőd- és felszámolási eljá-
rások nem voltak alkalmasak arra, hogy a 10%-ot képviselő, egyébként vagyon-
nal rendelkező céget reális költségen és rövid időn belül talpra állítsa vagy a
céget, esetleg annak eszközeit továbbértékesítse oda, ahol ezekre szükség van.
Ezen *allokációs mechanizmus hibás működése* jelentős károkat okoz a reálgaz-
daságban. A károkhoz hozzájárult az *információs asszimetria* nem megfelelő
rendezése a hazai csődszabályozásban, hiszen a napi ügymenetet támogató me-
nedzsment jóval informáltabb akár a felszámolóhoz, akár hitelezőkhöz vagy a
bírószákhöz képest, bevonása az üzletvitelbe viszont az eljárás további elhúzódá-
sával járhat vagy kockázatéhes üzletvezetéshez vezethet.

Az eljárás közvetett költségének vizsgálatához adalék még a kifizetési mutató
is. Nincs hivatalos statisztika a bejelentett és kifizetett követelések arányáról, de
egy 700 befejezett ügyből álló minta tükrében megállapítható, hogy a bejelentett

¹¹ Lsd. 3.sz.melléklet.

¹² Ami a bankokat terhelő adminisztratív költségeket illeti, az eljárás ideje alatt a banki követe-
lések függő tételként szerepelnek a banki mérlegben, ezekre folyamatos céltartalék-képzést kell
végezni, ami a bankok „compliance” költségét növeli.

¹³ A vagyontalan cégek ilyen aránya két okra vezethető vissza. Az egyik, hogy a hosszú eljárás
alatt a vállalkozás még meglévő vagyontát kénytelen felélni. A másik, hogy a társaság vezetői,
tulajdonosai gyakorlatilag jogkövetkezmények nélkül juttathatják csődbe a vállalkozást, hal-
mozhatnak fel jelentős követelésállományt. A fizetéseképtelenné vált cég egy része még felszá-
molás előtt „fantomizálódik.”

¹⁴ Vértessy László: Jogi és adósságkezelési ismeretek – Közösségi felzárkóztatás a mélyszegénys-
égben élők integrációjáért. TÁMOP – 5.1.3-09/02 Gazdaságelemző Intézet, Responsum-Vanin,
2012.

igények száma 1993-1997 között volt a legmagasabb, majd ezt követően csökkent, ezzel párhuzamosan a kifizetési arány 1992-93-ban még elérte a 3,5%-ot, míg 2001-2003-ban már csak 0,08%-a térült meg a hitelezői követeléseknek.

Keveredik az illikviditás és az inszolvenca kezelése

Az eljárások nem támogatták, hogy a felszámolás alatt álló cégek közötti különbség megjelenjen aszerint, hogy csak átmeneti likviditási problémával találta szemben magát, vagy strukturális, a gazdálkodásuk alapjaiban rejlő hibák vezettek a működést veszélyeztető helyzethez. Olyan szabályozás, amely az ilyenfajta szétválasztást támogatja, egyúttal megteremti annak lehetőségét, hogy az arra érdemes cégek újabb lehetőséget kapjanak – őket reorganizálják -, vagy egy másik vállalkozásba beolvadva, azzal együttműködve, a hitelezőkkel a tartozásaikat átütemezve a gazdaság egésze spórolhassa meg egy újabb cég piacra lépésének költségeit.

Az **illikviditási helyzet** megoldását szolgáló csődeljárás a gyakorlatban a vagyon kimentését teszi lehetővé és az egyes hitelezőkkel „külön megállapodásokat” szolgál. Az egyik gond az volt, hogy az eljárást csak a vállalkozás ügyvezetése indíthatja, tehát a hitelezőknek nincs eszköz a kezében, amikor együttesen akarják tárgyalóasztalhoz kényszeríteni az egyébként gazdaságilag rendezett csak éppen fizetni nem hajlandó szerződéses partnerüket. Probléma volt még, hogy a gyakorlatban a vállalkozás ügyvezetése a moratórium idejét nem arra használja, hogy hitelezőit a fizetések átütemezésének indokoltságáról és a vállalkozás egyébként kedvező jövőjéről meggyőzze, hanem arra, hogy kimentse a vagyont a cégből és/vagy egyes hitelezőkkel külön-megállapodást kössön. A szabályozásban rejlő probléma volt, hogy a csődvédelem (moratórium) nem függeszt fel minden fizetési kötelezettséget és végrehajtási eljárást.¹⁵

A **pénzkövetelések „zárolása”** ellenére a vagyonfelügyelő díját, a munkabért fizetni kell, a tárgyi követelések érvényesíthetőek, s ezek teljesítése akár külön-külön, akár összességükben képesek ellehetetleníteni a cég jövőjét.¹⁶ Összességében a csődeljárás nem volt hatékony, amit mi sem mutatott jobban, mint, hogy a csődeljárások száma évente országosan nem haladta meg a 10-et!

¹⁵ Mészáros Edina Blanka. Csőd vagy felszámolás?. PhD értekezés. BCE Gazdálkodástudományi Kar. 2015

¹⁶ Boóc Ádám–Sándor István–Tóth Mihály–Török Gábor–Újlaki Tamás: Csődjog. 2. átdolgozott és bővített kiadás. HVG ORAC, Budapest. 2007

A hitelezők gyenge érdekérvényesítésének lehetősége

Valójában azzal, hogy a bíróság a felszámolási eljárásban megállapítja a vállalkozás fizetéseképtelenségét, egyúttal kimondja, hogy a tulajdonosok és az ügyvezetés nem megfelelően/nem eléggé előrelátóan gazdálkodtak, s ha szolvencia probléma áll a helyzet háttérében indokolt, hogy a döntés után a hitelezők váljanak a cég kvázi tulajdonosaivá. Ezt a szabályozás ugyan elismerte azzal, hogy a tulajdonosi és ügyvezetői jogokat a felszámolónak adja, azonban ezzel együtt egy érdekkonfliktusos helyzetet idéz elő. A felszámolónak pedig elsősorban a hitelezők érdekeit kellene szolgálnia.

Érdekkonfliktus áll fenn az adós-hitelező-felszámoló-bíróság kapcsolatrendszerében. A felszámoló az adós képviselőjében jár el, de a törvény szerint pártatlannak kellene tájékoztatnia a hitelezőket és a bíróságot is.¹⁷ A gyakorlatban a hitelezői gyűlések levezénylése késedelmes, a gyűlés döntéshozatali eljárása nem hatékony, a hitelezők ráhatása a felszámolóra korlátozott. Nem megoldott például, hogyan is történjen a felszámoló ellenőrzése. A felszámolókkal szemben nincs speciális képzettségi elvárás, a korábban rossz tapasztalatokkal alkalmazott felszámolót nem lehet pl. a kiválasztási eljárással vagy tájékoztatással kiszűrni, sőt az ilyen „nem-bevált” felszámolók sokszor társaságok nevei mögé rejtőzve vezénylik le az eljárásokat. Mi több, a biztosítéki hitelezők követeléseinek rendezése a felszámolótól függ, ami veszélyezteti a biztosítékok hitelkockázat-csökkentő szerepének ellátását.

¹⁷ Holló M.: A csőd-és felszámolási eljárások tapasztalatai. Experiences with Reorganization and Liquidation Proceedings). Ipargazdasági Szemle, February, 1994, 10-18.

4. Az elfogadott főbb módosítások és ezek határai

Az MNB a csődreform keretében arra összpontosított, hogy a bankok által elfogadott fedezetek, illetve a **biztosítéki hitelezők** pozíciója a felszámolási eljárásban kedvezőbb legyen az aktuális helyzethez képest. Az MNB ezen törekvését több szempont támasztotta alá:

Általában elmondható, hogy a **reálgazdaság** egészére pozitív hatása van annak, ha a biztosítéki hitelezők pozíciója megkérdőjelezhetetlen, legyen szó az adós normál üzletviteléről, vagy akár felszámolásáról. A pozitív hatás forrása, hogy fizetési probléma esetén a hitelező (például normál üzletmenet kapcsán a kereskedelmi hitel nyújtója) alappal bízhat abban, hogy történjen bármi - az adóssal szembeni teljes kinnlevőségéhez hozzájuthat. A makrogazdaság szintjén tehát nem keletkezik egy lyuk a gazdaságban, ami körbetartozáshoz és ezáltal vétlen hitelezők bedőléséhez vezetne. A pozitív hatás előfeltétele, hogy a hitelező a fedezet kapcsán remélt összeghez minél rövidebb időn belül hozzájuthasson.

A **bankszektor** kapcsán pedig különösen fontos, hogy ez a hitelkockázat/partnerkockázat csökkentő hatás érvényre jusson. A jogalkotó az Unió minden tagállamában biztosít ilyenfajta elismerést a tőkepiaci ügyleteknél, amelyeket kivész bármilyen fizetéseképtelenségi eljárás hatálya alól.

Az MNB éves intézményi céljai között kiemelten szerepelt az **újabb uniós szavatoló tőke számítási szabályok** hazai implementációja. (Ismertebb nevén Bázis2) Az új számítási szabályok lehetővé tették, hogy a bankok azáltal csökkenték a szavatoló tőke szükséges mértékét, hogy az uniós előírásoknak, illetőleg a PSZÁF követelményrendszerének megfelelő fedezeteket kérnek/fogadnak el ügyfeleiktől. Az ehhez szükséges „erős” vagy a jogszabályi szöveghez hűen, „elismerhető” fedezetekkel szemben az elvárás igen szigorú volt, a hitelező szinte azonnali hozzáférését és szinte korlátlan döntési jogkörét követelte meg.¹⁸ Ha a csődreform az MNB jelentős szerepvállalásának hatására nem módosult volna, a magyar bankpiacon jelenleg is olyan jelentőségű fedezetek, mint például a magyarországi ingatlan-jelzálog 2007. január 1-től nem tette volna lehetővé a bankok számára a szavatoló-tőke költségének csökkentését, ami által versenyhátrányt szenvedtek volna el európai társaikhoz képest. Az elért eredményekkel nemcsak a bankok, hanem a vállalatok és a lakosság is nyertek, hiszen

¹⁸ A legegyszerűbb, leghatékonyabb módja a fizetés biztosításának az, ha a hitelező birtokba veheti az adós vagyontárgyát, és azt értékesítheti. Ezzel ellentétben a felszámolási eljárás veszélyének kényszerítő ereje „üres”, amennyiben bizonyítási költséggel jár és magában hordozza az eljárási késedelem lehetőségét. (WB, 2001)

a biztosítéki hitelezők helyzetét javító hazai szabályok híján európai vállalati és lakossági szektorhoz képest kedvezőtlenebb feltételekkel kaphatnának hitelt uniós bankoktól.¹⁹

A jogszabály módosítás következtében a biztosítéki hitelezők pozíciója az alábbiak szerint változott:

- A felszámolás előtt²⁰ kikötött zálogjoggal fedezett hitelezői követelés egészét, s nemcsak 50%-át fedezi a vagyontárgy. A vagyontárgya eladása után a felszámoló levonhatja az értékesítés és a megőrzés költségét és a max. 10%-ig terjedő felszámolói díjat,²¹ a maradék összeget azonnal köteles kiadni a hitelezőnek, a követelést meghaladó összeget pedig a működésre vagy a többi követelésre fordíthatja.
- Vagyont terhelő zálogjog esetén maradt a hatályos törvény szerinti 50%-os kielégítési jog. A hatályos szabályozás meghagyása itt kihatással lehet a projektfinanszírozások hitel-kilátásaira és költségére.

Az MNB elfogadta és támogatta az IM azon törekvését, hogy Ptk. kodifikáció keretében inkább a zálogjogi konstrukció megerősítése legyen a megoldás, s a hatályos zálogjogi konstrukció hiányosságaira választ adó, bizonytalan jogi megítélésű olyan biztosítéki konstrukciók, mint a biztosítéki engedményezés vagy biztosítéki tulajdonátruházás kerüljenek ki a gyakorlatból.²²

A biztosítéki hitelezőknek a felszámolási eljárásban elfoglalt pozíciója mellett egyéb, az MNB szempontjából jelentős módosításokra is sor került a Csődtörvény 2006-os módosításával. Ezek az alábbiak:

Európai Unión belüli érdekérvényesítés keretei

Megszülettek a más tagállamokban regisztrált cégek elleni itthoni érdekérvényesítés keretei. Az Európai Unió 2000-ben elfogadott, közvetlenül hatályos

¹⁹ Póra András – Széplaki Valéria: Hitelbiztosítékok hazai szabályozása, különös tekintettel a CRD elvárásaira. Hitelintézeti Szemle / Financial and Economic Review 5. évfolyam: 5-6. szám 2006

²⁰ A felszámolás előtti időszaknak számít az, amikor még a felszámolási kérelem benyújtása előtt kötött ki az adós és a hitelező biztosítéki jogot. (Erről értesülni a hitelező csak akkor tud, amikor a bíróság dönt a fizetéseképtelenségről és ezt közzéteszik a Céglapban, tehát a felszámolás iránti kérelem után kb. 4 hónappal.)

²¹ Pontos százalékos mértékről igazságügyminiszteri rendelet rendelkezik majd, legkésőbb 2006.júl. 1.-től.

²² Szabó Dóra. Hiányosságok a csőd-és felszámolási eljárások szabályozásában Miért nem tölti be a szerepét a csődeljárás?. PhD értekezés. BCE Gazdálkodástudományi Kar. 2011

rendelete²³ szerint például magyar hitelezők német vagy dán cég ellen Magyarországon, magyar bíróságok előtt is indíthattak fizetéseképtelenségi eljárást. Ha pedig ilyen eljárás már Németországban vagy Svédországban megindult, akkor a magyar hitelezők egyfajta külön-eljárás keretében, kiutazás nélkül, Magyarországon érvényesíthetik követeléseiket. Ezekben az eljárásokban 2006. július 1-től a Fővárosi Bíróság illetékes. Az itthonról levezenyelhető követelés-érvényesítés a gazdaság egésze szempontjából előnyös, hiszen a hazai vállalkozások alacsonyabb költségen tudják bírói úton érvényesíteni az Unió más vállalkozásaival szembeni kinnlevőségeiket. Ezen belül a hazai bejegyzésű bankok, illetve azok követeléskezelő leányvállalatai is hatékonyabban léphetnek fel a nem teljesítő hitelek kapcsán. Ilyen típusú fellépés inkább nem biztosított hitelezésnél – pl. árbevétel-engedményezés vagy faktoring – képzelhető el. Mindezzel együtt az uniós szabályozás eredményeként nem volt zárható ki az a jelenség (forum shopping), hogy a több tagállamban jelenlévő vállalatok, bankok leánycégeik közötti követelés-adásvétellel törekszenek olyan bírói fórumok elé terelni „ügyüket”, amelytől a leggyorsabb és legkedvezőbb kimenetel várható. E jelenségnek leginkább a brit bírósági rendszer van kitéve.

Büntető eljárásjogi hatások

Részvénytársaságok és korlátolt felelősségű társaságok elleni csőd- és felszámolási eljárást megakadályozhatta, vagy felfüggesztheti az ellenük folyó büntető eljárás. A büntetőügyekre irányadó szabályozás nagy vívmányaként említette sokszor, a jogi személyek önálló, a tulajdonosoktól független büntetethezességét. A hitelezői érdekvérvényesítést az ilyen eljárások azonban korlátozhatják és ez kedvezőtlenül érinti mind a reálgazdasági- mind a banki hitelezőket.²⁴ Különösen sérelmes lehetett egy ilyen eljárás a biztosítéki hitelezők szemszögéből, hiszen számukra a gyors kifizetés elengedhetetlen, 2007. január 1-ig viszont a környezeti károk térítése mindenképpen megelőzi az ő követeléseiket, így a környezeti károk megállapításához vezető eljárás kivárása elengedhetetlen.

²³ Tanács fizetéseképtelenségi eljárásokról szóló 1346/2000/EK rendelete. A rendelet azokra az esetekre biztosít rendezőelveteket, amikor az ún. kollektív (minden hitelezőre kiterjedő, tehát nem végrehajtási-) eljárás alatt álló adósnak más tagállamokban is vannak hitelezői, más tagállamokban is van vagyona. (kivéve Dánia!) Az ún. főeljárás abban a tagállamban indítható meg, ahol az adós érdekeltségi központja található. Másodlagos/területi eljárás ott indítható, ahol az adósnak telephelye (*establishment*) van, azaz emberi munkaerőt is felhasználva és nem átmenetileg végez gazdasági tevékenységet. A Rendelet szerint, ha más tagállamban eljárás indul a kijelölt felszámoló kérheti a Fővárosi Bíróságot, hogy a főbb információkat tegye közzé a Céglapjában. (Ennek költségét rendezni kell, a hiteles magyar fordítást pedig mellékelni kell.). Ha cégnek Magyarországon telephelye van, a felszámoló köteles ezt a közzétételt elintézni. A bíróságnak 30 nap áll rendelkezésére, hogy az ügyben intézkedjen.

²⁴ Vértessy László: Egyes banki felelősségi kérdések. in Gazdaság és Társadalom 2007/1. szám

Mindazonáltal a csőd- és felszámolási eljárás folytatható, ha a hitelezők követelésének kifizetése jelentősen késne vagy veszélyben lenne. Sőt, megállapítható, hogy az eljárások büntetőügy miatti felfüggesztése a piaci fegyelmet erősítheti, hiszen arra ösztönzi a gazdasági szereplőket, hogy válogassák meg, kivel szerződnek, illetve, hogy folyamatosan „ellenőrizzék” szerződéses partnereik jogszerű üzletvitelét.

Az adós hallgatása minősülhet a követelés elismerésének

A módosítás szerint a hitelezőnek nem kell 60 napot várnia és az sem szükséges, hogy az adós elismerje a követelést. Ha a hitelező bizonyítani tudja, hogy az esedékesség után az adóst felszólította, az adós pedig nem tudja bizonyítani, hogy erre reagált - a fizetéseképtelenség megállapítható, a felszámolási eljárás megindítható. Ez a módosítás a piaci fegyelmező erőt támogatta, hiszen hamar kiderül, ha egy cég csak névlegesen működik, vagy ha szerződéses partnereit még arra sem méltatja, hogy az üzleti levelezésre reagáljon. A bankok számára a törvény ilyenfajta módosítása még inkább megkönnyítette, hogy kinnlevőségeiket érvényesítsék. Összességében ez a szabályozás a gazdasági- és hitelkapcsolatokat zökkenőmentességét, szükség esetén gyors korrekcióját támogatta, így a gazdaság egészére nézve kedvező.

Ideiglenes vagyonfelügyelő

2004. május 1-től ideiglenes vagyonfelügyelő kirendelését kérhették a hitelezők. Az intézmény arra a problémára szolgált megoldásként, amikor a felszámolási kérelmet már benyújtották, jelezvén, hogy az adós anyagi helyzete/üzletviteléről nincs minden rendben, azonban a felszámolót még nem rendelte ki a bíróság.

Fizetéseképtelenségi szakértők

Fizetéseképtelenségi szakértőkkel szembeni szigorú képesítési és összeférhetlenségi szabályok. Felszámolóknak szakirányú végzettséggel kell rendelkezniük. A felszámolási tevékenységet folytató társaságok munkavállalóinak szakirányú végzettséggel kell rendelkezniük – 2010. január 1-től. A törvénymódosítás határozottan szétválasztja a gazdasági társaságok és a magánszemélyek összeférhetlenségi szabályait. A követelményeknek megfelelő társaságokat és

személyeket, illetve a követelmények teljesülését igazoló adatokat már 2007. január 1-től a **felszámolói névjegyzék** tartalmazza.²⁵

Az ügyvezetés felelőssége a káros üzletvezetés miatt

2006. július 1-től, az új szabály értelmében, az ügyvezetés vagyoni felelőssége megállapítható, ha a bíróság megítélése szerint az ügyvezetés a felszámolás kezdete előtt 3 éven belül előre láthatta, hogy nem lesz képes kifizetéseit teljesíteni és ezek után nem a hitelezők érdekei szerint járt el. A vagyoni felelősség azt is jelentheti, hogy a vagyontalan vagy kevés vagyonnal felszámolás alá vont cégek hitelezőit az ügyvezetés állja.

A szabályozás különlegessége abban állt, hogy nem a tulajdonosokat, hanem a tulajdonosok képviselőjében eljáró ügyvezetést teszi felelőssé a történetekért. A módosítás kiindulópontja az volt, hogy a fizetéseképtelenség megállapítása után a tulajdonosi és ügyvezetői jogok megszűnnek, azokat a felszámoló veszi át, tehát ha ez a fizetéseképtelenségi helyzet már korábban látható, akkor onnantól kezdve az ügyvezetésnek nem a tulajdonosok útmutatásait, hanem a hitelezők érdekeit kell szem előtt tartania. Ez a módosítás indokolt a gyakorlat tapasztalatai tükrében – ügyvezetők sorozatos visszaélése, felszámolási vagyon áttekinthetlensége –, javítja a fizetési fegyelmet és eszközt ad a felszámoló/hitelező(k) kezébe, hogy ha a vagyontalan cégeknél pl. könyvelésben, számvitelben adóbevallásokban vagy egyéb dokumentációban bizonyítékot találnak az ügyvezetés kártékony tevékenységére, akkor őket felelősségre lehessen vonni. Megjegyezzük, hogy a nemzetközi gyakorlatban is egyre inkább előfordult ez a megoldás, hogy a jogalkotó a fizetéseképtelenség ténye esetén, a károkozó szándék híján is felelősségre vonhatja az ügyvezetést *wrongful trading* esetén

A gazdasági társaságokra irányadó szabályozás alapján azért támadható ez a szabályozás, mert az akkori Gt. szerint az ügyvezetés kizárólag a tulajdonosoknak tartozik felelősséggel, köteles! a tulajdonosoknak tetsző módon vezetni a céget. Az ellentét feloldása volt várható a csődszabályozás reformjának későbbi szakaszában, ahol az adós/adós ügyvezetése fenyegető fizetéseképtelenség esetén köteles! megindítani a csődeljárást.

Konszernjog

Konszernjogi felelősség erősítése. 2006. július 1. után a bíróság a felszámolási eljárás alatt álló adósban minősített többséggel részesedő tulajdonost kötelez-

²⁵ Trippon Nikolett: A csőd-és felszámolási eljárás hazai szabályozása Európai Unió kitekintéssel. 2008

hette a hitelezők még fennálló követelésének megtérítésére, ha e többségi tulajdonos üzletpolitikája tartósan hátrányos volt. Hasonló szigor volt található a Hpt.-ben – 90.§ (2), miszerint a bankholding vállalatnak biztosítani kell a csoporttagok prudens működését. Konzern alatt értjük azt, ha a vállalkozások formálisan önállóak maradnak, azonban irányításukat azonos csoport végzi. Az akkori Gt. is foglalkozott a jelenséggel, de csak a többségi részesedés esetén ismerte el annak a veszélyét, hogy az egyik vállalkozás képes meghatározni a másik üzletvitelét, akár annak jövedelmezőségét kizárva. Ilyen magatartás – akár többségi jogviszonyból, akár egyéb „erő”-ből fakad, mindenképpen hátrányos az uralt vállalkozás hitelezőire – az itt jelentkező információs asszimetria miatt a hitelezők szabályozói védelemre szorulnak.

Fantom cégek

A fantom cégek jogellenes adásvételének korlátozása. Ha a céget a felszámolási eljárás előtt 3 éven belül eladták, s ezután a céget a felszámolási eljárás előtt már majdnem törölték a cégbírósági nyilvántartásból, továbbá az eladósodottság súlyos mértékű, a korábbi többségi tulajdonos felel a cég kötelezettségeiért. A lehetőség, hogy a korábbi tulajdonosok is felelősségre vonhatóak a magasabb kifizetési arányt valószínűsítette és közvetetten kedvezően hatott az üzleti morálra is.²⁶

²⁶ Megalapozó Tanulmány a fizetésképtelenségi eljárásról szóló törvény koncepciójához, 2005

5. A csődrezsím logikai keretrendszerének tervezett átalakítása

A 2006 előtti csődszabályozás a gyakorlat tükrében több ok miatt alkalmatlan volt arra, hogy támogassa a piacgazdaság fejlődését, a reálgazdaság szereplőinek érdekérvényesítését, az arra érdemes cégek reorganizációját és az életképtelen cégek gyors kivezetését a gazdaságból. Megállapítható, hogy ilyen minőségű csődszabályozás az MNB pénzügyi stabilitási fenntartásának célját sem támogatta, emiatt ismertetjük, hogy az eddigi kedvező lépések mellett milyen módosítások várhatóak még középtávon és ezzel kapcsolatban mi az MNB álláspontja. A logikájában is módosuló új csődrezsím 2006. szeptemberében került a Parlament elé.

A csődeljáráshoz és a felszámolási eljáráshoz azonos stigmák fűződnek: az „f.a.” és „cs.a” jelzésekkel ellátott vállalkozások nem vehetnek részt közbeszerzési eljárásokon, nem vehetnek igénybe jelentős állami és uniós támogatásokat tevékenységük folytatásához/újraélesztéséhez. Ez a stigma további nehézségek elé állít minden finanszírozási gonddal küzdő vállalkozást, így az arra egyébként érdemes cégek sem képesek talpra állni, hiszen a diszkriminatív megítélés a bankok hitelezési gyakorlatában is visszatükröződik, mindezek a társadalom egészére jelentős költséget rónak, hiszen minden piacra lépés plusz költséggel jár. Indokolt egy olyan szabályozás megteremtése, amely lehetővé teszi a különbségtételt és az arra érdemes, csak átmeneti finanszírozási/likviditási problémával küzdő vállalkozások előtt nem zárja el a menekülési útvonalat.

A megoldást a szabályozó abban látta, hogy minden eljárás csődeljárásnak indulna (egy-eljárásos modell) és a hitelezők (hitelezői gyűlés) döntenének arról, hogy az eljárás

- egyezségkötéssel (adós és a hitelezők közötti szerződéssel) zárul (magánszektor megoldás);
- bírósági felügyelet melletti reorganizációként folytatódik;
- felszámolásként fejeződik be.

Ezzel együtt az adós hivatkozhatna a **fenyegető fizetéseképtelenségi helyzetre**. S bizonyos, gyors reakciót igénylő esetekben, mint pl. a EU határon átnyúló ügyekben, ahol láthatatlan harc folyik a bírói döntési központ és így az adott tagállam hitelezőinek jobb helyzetéért - a csődeljárást a fizetéseképtelenség vizsgálata nélkül nyitná meg a bíróság.

Az MNB támogatta a **hatékonyabb, gyorsabb és olcsóbb csődszabályozást**.²⁷ Mindazonáltal megállapítható, hogy a nemzetközi bankszabályozás irányai, a banki szavatolóőke számítási szabályok abba az irányba mutatnak, hogy mindenfajta csődeljárás már emeli a nemfizetési valószínűséget és ezzel együtt a bankoknak lépniük kell kihelyezéseik érvényesítése érdekében, így pl. érvényesíteniük kell a követeléseiket biztosító zálogjogokat. Tekintve, hogy a hazai vállalatok finanszírozásában a tőkepiac szerepe csekély, a banki hiteleket pedig ilyen nemzetközi gyakorlat határozza meg,²⁸ aggályos vagy legalábbis továbbgondolást igényelt volna a javaslat. Ha a mások pénzével gazdálkodó banki hitelezők minden csődeljárásban kötelesek veszélyt látni és érvényesítik fedezeteiket, akkor a vállalkozás tényleg olyan helyzetbe kerülhet, hogy az átmeneti finanszírozási nehézség rövid időn belül a teljes tevékenységet ellehetetleníti.

Az újabb csődrezsím lényegesen javított az érintett **hitelezők tájékoztatásán** és általában több nyilvánosságot engedne az eljárásba, ami kedvezően hatna a gyors gyors értékesítésére és a magasabb bevételre is. A hitelezők Internetes honlapon keresztül értesítése meggyorsította az eljárás minden mozzanatát, gyors követelés bejelentést, egyszerű és olcsó hitelezői gyűlést támogathatna (nagyobb cégek esetén a kis- és nagyhitelezők száma együtt akár 10.000 fő is lehet!).

Az MNB támogatta a csődeljárás alacsonyabb költségét és általában a hatékonyabb fizetéseképtelenségi eljárásokat, a magasabb kifizetési arányokat, a cégek vagyonának gyors reallokációját a hazai és az uniós gazdaság más szereplői között. Az Internetes aukciók más országokban is kedvező gyakorlatot alapoztak meg, a külföldi nyelvek (pl. angol) használata pedig még eredményesebbé teheti mind a tájékoztatást, mind az értékesítést. Az MNB e téma kapcsán emellett foglalt állást, hogy a bankok irányába a közhiteles tájékoztatás arra is terjedjen ki, ha az adós ellen bárki csődeljárást kezdeményez. A 2007-től hatályba lépő szavatolóőke számítási szabályok szerint ugyanis ennek ismerete elengedhetetlen a megfelelő nemfizetési valószínűség-számításhoz, hiszen még az adós együttműködése esetén is késhe az információ.

A csődreform keretében arra is kitértek a döntéshozók, hogyan lehet rendezni az olyan nemzetközi csődjogi helyzeteket, ahol a nem uniós országok vállalkozói-nak magyarországi befektetései és hitelezői vannak érintve. Az elképzelések

²⁷ A hatékony, transzparens és megbízható követelés érvényesítés, ideértve a vagyontárgyak és követelések értékesítése elengedhetetlen része a működőképes pénzügyi közvetítési rendszernek, ami különösen igaz a nem fedezett hitelekre (WB, 2001).

²⁸ Vértessy László: A finanszírozási szerződések kötelmi jellege. in Jogelméleti Szemle 2009/1. szám

ezidáig az UNCITRAL modellegyezmény alkalmazását helyezték előtérbe. (hasonlóan Japán és az Egyesült Államok példájához.)

Az MNB támogatott minden olyan kezdeményezést, ami a szabályozás kiszámíthatóságát növeli és a szabályozási hézagokat csökkenti. Különösen jelentős ez a kezdeményezés abból a szempontból, hogy több hazai banknak is van projektfinanszírozási ügylete Szerbiában, Horvátországban, Romániában, Bulgáriában.

1. sz. melléklet – Biztosítéki szabályok módosítása

49/D.§ (1) A Ha a zálogjog a felszámolás kezdő időpontja előtt keletkezett, a felszámoló a zálogtárgy illetve óvadékkal szolgáló vagyontárgy értékesítése során befolyt és az értékesítés költségeivel csökkentett vételár 50%-át vételárból kizárólag a zálogtárgy megőrzésének - ideértve állaga megővésének -, értékesítésének költségeit, valamint a külön jogszabályban meghatározott felszámolói díjat vonhatja le, és a fennmaradó összeget - a zálogtárgy értékesítését követően haladéktalanul - az értékesített zálogtárgyat terhelő zálogjoggal (óvadékkal szolgáló vagyontárggyal) -biztosított követelések kielégítésére fordítja a biztosított követelés erejéig köteles fordítani - több jogosult esetén a Ptk. 256. § (1) bekezdésében meghatározott kielégítési sorrend figyelembevételével. ha a zálogjog (óvadék) a felszámolási eljárás megindításának időpontja előtt legalább egy évvel keletkezett, és az erre irányuló szerződés tekintetében egyébként a fedezet elvonásának rosszhiszeműségét, illetve ingyenességét a Ptk. 203. § a (2) bekezdése szerint vélelmezni nem kell.

(2) Az Vagyont terhelő zálogjog (Ptk. 266. §) esetében - az (1) bekezdés szerinti bekezdéstől eltérően - a felszámoló a zálogtárgy értékesítése során befolyt és az értékesítés költségeivel csökkentett vételár 50%-át kizárólag az értékesített zálogtárgyat terhelő zálogjoggal biztosított követelések kiegyenlítésénél maradt részének kielégítése, valamint kielégítésére fordíthatja a vételár fennmaradó legalább 50% ának felosztása tekintetében biztosított követelés erejéig - több jogosult esetén a Ptk. 256. § (1) bekezdésében meghatározott kielégítési sorrend figyelembevételével. ha a zálogjog a felszámolás körébe tartozó vagyonból történő kielégítés szabályai az irányadók (57-58. §) kezdő időpontja előtt keletkezett.

57.§ (1) (b) b) 2006.jul.1. a felszámolás kezdő időpontja előtt vagyont terhelő zálogjoggal -óvadékkal- biztosított követelések - ideértve az önálló zálogjogot, valamint azt a követelést is, amely kizárólag a zálogtárgyból történő kielégítés türéseire irányul (dologi kötelezettség) - a zálogtárgy (óvadék) értékének erejéig, - figyelembe véve a 49/D. § (1) (2) bekezdése alapján már kifizetett összeget is - , feltéve, hogy a zálogszerződés tekintetében a fedezet elvonásának rosszhiszeműségét, illetve ingyenességét a Ptk. 203. § (2) bekezdése szerint vélelmezni nem kell; is; ha a zálogtárgyat vagyont több zálogjog terheli, akkor a kielégítés sorrendjére a Ptk. 256. §-ának (1) bekezdése az irányadó; e rendelkezés alkalmazásában a zálogjoggal és az óvadékkal biztosított követelésekkel azonos elbírálás alá esik az a követelés, amelynek végrehajtására az ingóságot lefoglalták, illetve a végrehajtási jogot a felszámolás kezdő időpontjáig [28. § (2) bekezdés e) pont] bejegyezték, irányadó,

(2) A felszámolási költségek a következők:

a) az adóst terhelő munkabér és egyéb bérjellegű juttatások - ideértve a munkaviszony megszűnésekor járó végkielégítést, valamint a kollektív szerződésben, illetve a munkaszerződésben meghatározott juttatásokat is, továbbá ha a felszámolás kezdő időpontját

megelőzően esedékessé vált munkabért és egyéb bérjellegű juttatásokat a felszámolás kezdő időpontja után fizették ki, az ezeket terhelő adó- és járulékfizetési kötelezettség is (ideértve az egészségügyi hozzájárulást, illetve a magánnyugdíj-pénztári tagdíjat is);

b) a felszámolás kezdő időpontja után az adós gazdasági tevékenységének ésszerű befejezésével, továbbá vagyonának ~~megóvásával, megőrzésével~~ kapcsolatos költségek, ideértve a környezeti károsodások és terhek rendezésének költségeit, ~~továbbá a 27/A. § (10) bekezdése szerint létesített polgári jogi jogviszonnyal összefüggésben felmerült kiadásokat,~~ valamint az adósnak azokat a hiteltartozásait, adó- és járulékfizetési (ideértve az egészségügyi hozzájárulást, illetve a magánnyugdíj-pénztári tagdíjat is), kártérítési kötelezettségeit, amelyek a felszámolási eljárás kezdő időpontja utáni gazdasági tevékenységből keletkeztek, kivéve a nyereségből fizetendő adókat;

c) a vagyon értékesítésével és a követelések érvényesítésével kapcsolatos igazolt költségek;

d) az adóst terhelő, a Munkaerőpiaci Alap bérgarancia alaprészből kapott támogatás;

e) a felszámolással kapcsolatos bírósági eljárás során felmerült, a gazdálkodó szervezet terhelő költségek;

f) az adós iratanyagának rendezésével, elhelyezésével és őrzésével kapcsolatos költségek;

g) a felszámoló ~~49/D. § (1) bekezdés alapján nem érvényesített díja [60. § (4) bek.], mely amely tartalmazza a felszámoló által igénybe vett teljesítési segéd közreműködésével nem a 27/A. § (10) bekezdésében meghatározottak szerint létesített polgári jogi jogviszonnyal összefüggésben felmerült kiadásokat is.~~

58. § (1) Az 57. § (1) bekezdésének a) és c) pontjában felsorolt követeléseket esedékességükkor, ~~a b) pontban foglalt követeléseket – az a) pontban foglaltak figyelembevételével – a zálogtárgy értékesítésekor,~~ a d)-g) pontban foglalt követeléseket pedig a zárómérleg vagy záró egyszerűsített mérleg jóváhagyása után 30 napon belül kell kielégíteni. A d)-f) pontokban foglalt követelések az 57. §-ban foglaltak szerint a közbenső mérleg alapján is kielégíthetők.

2. sz. melléklet – Hatékony vállalati csődszabályozás alapelvei (WB, 2001)

1. A cég eszközeinek értékét maximalizálja, azzal, hogy lehetőséget biztosít a reorganizációra.
2. Felszámolás és reorganizáció közötti erős különbségtétel.
3. Hazai és külföldi illetőségű hitelezők egyenlő bánásmódja.
4. Az inszolvenca helyzetek gyors, hatékony és egységes rendezése.
5. Adós vagyonának szétaprózódását megakadályozza.
6. Transzparens eljárás, amely ösztönzi az információk gyűjtését és megosztását az érdekeltek között.
7. Hitelezői jogok elismerése jól kiszámítható szabályok és eljárások mentén.
8. Határon átnyúló inszolvenca-helyzetek szabályrendszere, a külföldi eljárások elismerésével.
9. Ügyvezetés felelőségi szabályai a felelős vállalati magatartást ösztönzi.
10. Az életképtelen vagy a hitelezők nagyobb megtérülését garantáló esetekben a cégek hatékony (gyors és olcsó) kivezetése a gazdaságból, az életképes cégek rehabilitációja. Az eljárások átjárhatóak.
11. Az eljárás megindítása gyors, illikviditás vizsgálatán vagy fizetési nehézség vizsgálatán alapul. A mérleg-alapú vizsgálat másodlagos. Az eljárás kezdete minden ügyvezetési cselekményt a bíróság jóváhagyásához köt, kivéve ami elengedhetetlen a napi üzletmenethez.
12. Az eljárás kezdete minden hitelezői cselekményt kizár vagy felfüggeszt. A biztosítéki hitelezők jogai korlátozott ideig ugyan, de akadályozható, annak érdekében, hogy a vállalkozást vagy annak egy részlegét magasabb értéken lehessen továbbadni, illetve biztosítékra szükség van a vállalkozás reorganizációjához.
13. A fizetéseképtelenségi eljárásban az ügyvezetést a bíróság által kinevezett fizetéseképtelenségi szakértő veszi át, vagy az ügyvezetés helyben hagyása esetén felügyeletét egy ilyen személy látja el. A szakértők és az ügyvezetés (ha helyén maradhat) felelős, elmozdítható, helyére új szakértő nevezhető ki.
14. Hitelezői választmány képviseli a hitelezőket, ellenőri a felszámoló munkáját, tájékoztatja a hitelezőket, a cég rehabilitációja esetén megnevezheti saját fizetéseképtelenségi szakértőjét.

15. Az adós összes vagyonelemére kiterjedő eljárás.
16. Fennálló szerződések módosításának lehetősége (kivéve ahol ennek ellentmond kereskedelmi, köz- vagy szociális ok, pl swap-ügyletek)
17. Fizetéseképtelenségi eljárásban lehetőség van az eljárás kezdete előtti (rövid idő) kedvezőtlen vagy más hitelezőkre nézve hátrányos jogügyletek visszavonására.
18. Rehabilitáció felülírhatja a hitelezői várákozásokat, a biztosítéki hitelezőket azonban a biztosítéki vagyontárgy értékesítése után rövid időn belül szükséges kifizetni. A fizetési moratórium a biztosítéki hitelezőket a lehető legrövidebb ideig érje. A hitelezői rangsorban az állami követelések ne előzzék meg állami jellegük miatt a más hitelezők követeléseit (pl. magánnyugdíj-pénzári követelések, vagy adóhatóság követelése)

Pálinkó Ágnes – Svoób Éva. A vállalati csőd bekövetkezésének fő okai és a csődhöz vezető folyamat. Pénzügyi Szemle 2016/4

3. sz. melléklet – A banki követelések adminisztratív terheiről (értékvesztés és céltartalék-képzés)

A banki követelések megjelenhetnek eszközként (követelésként/fedezetként) nyilvántartva, illetve mérlegen kívüli tételként. Az eszközként nyilvántartott tételek minősítési kötelezettség alá tartoznak. A hitelügyletekhez befogadott fedezeteket is tekinthetjük egyfajta banki követelésnek. A banki követelések érvényesíthetőek végrehajtási eljárásban, csődeljárásban és felszámolási eljárásban.

A **végrehajtási eljárás** csak a bank-adós kapcsolatát érinti, nem vonja be az eljárásba az adós többi hitelezőjét. A végrehajtási eljárás olyan nem nyilvános bírósági eljárás, amely bírói határozattal zárul. A határozat alapján indulhat meg a végrehajtás, ahol a követelés érvényesítéséhez a végrehajtó először az adós bankszámláit ellenőrzi, majd ingatlan vagyonaára tér át, végső soron pedig kiszállással ingó vagyontárgyakat foglal le.

Amennyiben az adós maga ellen **csődeljárást** indít, a banki követelés peresített követelésnek tekinthető, a peresélyre kihat, hogy ebben az eljárásban már nemcsak a bank-adós kapcsolatot kell rendezni, hanem az adós összes hitelezője az eljárás részesévé válik. A csődeljárásban vagy végrehajtási eljárásban peresített követeléseket *peresélyek* alapján kell minősíteni: *problémamentes* – ha dokumentálhatóan valószínűsíthető, hogy megtérül; *külön figyelendő* – ha veszteség még nem valószínűsíthető, de a hitelintézet olyan információ birtokába került, amely speciális kezelést támaszt alá; *átlag alatt* – bizonytalan mértékű veszteség valószínűsíthető; *kétes* – a veszteség biztos, ennek mértéke bizonytalan; *rossz* – keletkező veszteség várhatóan több mint 70% és az adós többszöri felhívásra sem törlesztett.

A peresített követelések a kétesnél jobb minősítését külön indokolni kell. A bank követelése érvényesítéséhez nemcsak végrehajtási, hanem felszámolási eljárást is kezdeményezhet, ekkor a csődeljáráshoz hasonlóan nemcsak a bank és adós válnak az eljárás részévé, hanem az adós összes hitelezője. A felszámolási eljárás megindulásakor, tehát akkor, amikor a bíróság döntése a Cégközlönyben megjelenik (általában az indítvány beadása után 4 hónappal), a banki követelés a szabályozás értelmében „rossz” minősítést kap, tehát a felszámolási eljárás alatt álló követelésekre a követelés értékének 70-100% közötti céltartalékot kell megképezni. A céltartalékot mindaddig meg kell képezni, amíg a banki saját követelés vagy vásárolt követelés behajthatatlannak nem minősíthető vagy a bank azt elengedte/arról lemondott.

Ami a fedezetek elszámolását illeti, ha érvényesítésükhöz végrehajtási eljárást, csődeljárást vagy felszámolási eljárást kell kivárni, akkor csak ezek lezárultát

követően kerülhetnek be piaci értéken a banki könyvekbe, s csak ezután lehet összevezetni őket a követeléssel szemben. A hosszasan szükséges nyilvántartást a jogalkotó azzal indokolja, hogy csak a folyamatos nyilvántartással tudja a bank nyomon követni a követelés nagyságát, a kapcsolódó kamatokat, stb. A túlzott adminisztratív terhek enyhítését a szabályozás azzal éri el, hogy az a követelés is behajthatatlannak minősül a számviteli tv. szerint, ahol a behajtási költségek nem állnak arányban a várható megtérüléssel.

Irodalomjegyzék

- Bathory. A.: Predicting Corporate Collapse – Credit Analysis into the Determination and Forecasting of Insolvent Companies.. Financial Times. London. 1984
- BIS (2002). Insolvency Arrangements and Contract Enforceability, September.
- Boóc Ádám–Sándor István–Tóth Mihály–Török Gábor–Újlaki Tamás: Csődjog. 2. átdolgozott és bővített kiadás. HVG ORAC, Budapest. 2007
- Csőke Andrea–Fodorné Lettner Erzsébet–Horváth Andrea–Serényi György: A csődtörvény magyarázata. KJK-Kerszöv, Budapest. 2003
- Csőke Andrea–Fodorné Lettner Erzsébet–Juhász Csaba: A csődtörvény magyarázata. Complex, Budapest. 2009
- Ferber, M.M.: European Insolvency Regulation. Substantive Consolidation, the threat of Forum Shopping and German Point of View. Ditmar Weis: Baden-Baden, Germany. 2004
- Franks, J.–Loranth, Gy.: A study of going concerns in Bankruptcy. 2008
- Gaálné Ildikó et al. A csőd-, felszámolási eljárás és végelszámolás. PhD értekezés. SZTE. 2001
- Győri Péter: Magáncsőd – „a végső megoldás”. előadás. Magyarországi Adósságkezelők Egyesülete, 2009 március
- Halmos Károly: A csőd intézményének rövid története." Közgazdasági Szemle 59.5 (2012): 540.
- Holló M.: A csőd-és felszámolási eljárások tapasztalatai. Experiences with Reorganization and Liquidation Proceedings). Ipargazdasági Szemle, February, 1994, 10-18.
- Hushegyi Gábor, et al.: Szocreál–a személyes csőd művészete. Kalligram, 2003, 4: 76-88.
- Juhász László: Csődjog. A csőd-, a felszámolási, a végelszámolási, a megszűnési, a vagyonrendezési és az önkormányzati adósságrendezési eljárás kérdései. 2006
- Kocsis Zsolt László–Kocsisné Kiss Judit: A felszámolási eljárás törvényi szabályozása és gyakorlata Magyarországon (1840–2008). Kézirat. 2008.
- Megalapozó Tanulmány a fizetésképtelenségi eljárásról szóló törvény koncepciójához, 2005
- Mészáros Edina Blanka. Csőd vagy felszámolás?. PhD értekezés. BCE Gazdálkodástudományi Kar. 2015

- Pálínkó Ágnes – Svoób Éva. A vállalati csőd bekövetkezésének fő okai és a csödhöz vezető folyamat. Pénzügyi Szemle 2016/4
- Póra András – Széplaki Valéria: Hitelbiztosítékok hazai szabályozása, különös tekintettel a CRD elvárásaira. MNB Tanulmányok 47/2006.
- Póra András – Széplaki Valéria: Hitelbiztosítékok hazai szabályozása, különös tekintettel a CRD elvárásaira. Hitelintézeti Szemle / Financial and Economic Review 5. évfolyam: 5-6. szám 2006
- Roszoly, Dorina. Csőd-, végelszámolás, felszámolás és a kényszersztörítés számviteli feladatai a gyakorlatban. PhD értekezés. BGF
- Smith, D.C. and Strömberg, P.: Maximizing the value of distressed assets: Bankruptcy law and Efficient Reorganization of Firms. Draft. World Bank Conference on Systemic Financial Distress. 2004
- Szabó, Dóra. Hiányosságok a csőd-és felszámolási eljárások szabályozásában Miért nem tölti be a szerepét a csödeljárás?. PhD értekezés. BCE Gazdálkodástudományi Kar. 2011
- Szilner G.: Csőd-és felszámolási eljárás. Budapest: Novissima, 2014.
- Trippon Nikolett: A csőd-és felszámolási eljárás hazai szabályozása Európai Unió kitekintéssel. 2008
- Vértessy László: A finanszírozási szerződések kötelmi jellege. in Jogelméleti Szemle 2009/1. szám
- Vértessy László: A hitel-kölcsönszerződés terheinek rendszere. in Jogelméleti Szemle 2008/2. szám
- Vértessy László: Egyes banki felelősségi kérdések. in Gazdaság és Társadalom 2007/1. szám
- Vértessy László: Jogi és adósságkezelési ismeretek – Községi felzárkóztatás a mélyszegénységben élők integrációjáért. TÁMOP – 5.1.3-09/02 Gazdaságelemző Intézet, Responsum-Vanin, 2012.
- WB: „Principles and Guidelines for Effective Insolvency and Creditor Rights Systems”, the World Bank, April 2001.

